KÖNYVJELZŐ
Az ÚJ SZÓ melléklete
4. évfolyam 9. szám 2005. szeptember 22.

Rágógumi

Először gyermekkoromban találkoztam vele a félpengős ponyvaregényekben, amelyekből hetente kettőt-hármat is elolvastam. Minden vadnyugati revolverhős rágógumit rágott, miközben kemény öklével leterítette az ugyancsak gumit rágcsáló banditavezért. Mindent magam elé tudtam képzelni: a coltokat, lasszókat, ranchokat, a karcsú cowboyokat – csak a rágógumit nem.

Ezután teljesen váratlanul a Vadnyugatról hozzánk is megérkezett a rágógumi. Milyen utat járt be, hogyan repülte át az Óceánt, nem tudom, jómagam csak akkor vettem észre a jelenlétét, amikor valahol, azt hiszem, a galántai vasútállomáson, hozzáragadtam a padhoz. S mivel a vonatom legalább egy órát késett, a padon „felejtett" rágógumi jóvoltából nemcsak odaragadtam, hanem szinte odaszáradtam a padhoz. A pad szilárdabb anyagból készülhetett, mint a nadrágom, erre abból a lyukból következtettem, amely e fontos ruhanemű hátsó részén keletkezett, midőn vonatom megérkezésekor afféle „Evoé!" kiáltással villámgyorsan felugrottam. (A padon nem maradt lyuk utánam.)

Később – már családapai minőségben – gyakran kaptam megbízást a fiaimtól: vásároljak nekik a városban – ha már a dohányzást tiltom – cigaretta alakú rágógumit. Mint példás családfő teljesítettem utasításaikat, de utána elmagyaráztam nekik, hogy rágcsálás közben engem nagyon emlékeztetnek a kérődző zsélyi tehenekre.

Ezeket a sorokat a Komárom felé vágtató vonat egyik fülkéjében írom. Nem tehetek egyebet, írnom kell. Hogy miért? Az előbb gyönyörködni kezdtem a kedves, sík vidékben, a sarjadó vetés haragoszöld hullámzásában, de egy velem szemben ülő fiatalember tönkretette az élményeimet. Itt ül, szemben velem, rágógumit rág, mint John Sheridan, a vándorseriff, és teljesen szétrágja a gyönyörű tájat. A kedves csallóközi fűzfák bánatosan hasadnak ketté, ahogy a hosszú hajú fiatalember állkapcsa ráharap a gumira. Olvasni is próbáltam, de a fiatalember egyszerűen kettéharapta Tóth László legújabb verseskötetét.

Más helyre nem ülhetek, mert tele van a fülke.

Zs. Nagy Lajos

(A Rendetlen napló című kötetből, 1985)

Nagy Zoltán: Szerelmesek. Akvarell, 2004

A HÓNAP VERSE

A kép nyers

A hetvenéves Tőzsér Árpádnak,
harmincöt évvel ezelőttre
– Budapestről Pozsonyba

Húgyszag, kutyaszar, Tűzoltó utca.
Ez verskezdetnek jutott eszembe – két éve
már.
S bár annak valóban nem rossz muzsikát
sugalmazott
e szóegyüttessel nekem a nyelv
és mindennapjaim fád díszleteinek véletlen
egybeszikrázása,
s az így előmeredő kép köré is némi
jelentés terét rajzolja oda az értelmező
figyelem,
vers mégsem lett ez előszövegből.
Persze, a folytatás is felkínálkozott rögvest:
„...pattog a máz az ég faláról,
az izsákiból kihallatszó részeg gajdolás
a cigánylány-est szoknyája alá nyúl" –
de ezt az irányt a versnyitó sor azonnal meg
is tagadta.
A Tűzoltó utcán naponta végigbaktatok –
ez az embernek az egész városban
leginkább itt érzékelhető
földre-nyomottságát felvillantó kép nem
takarhatja el előlem
s nem engedi fölszárnyalni a verset.
Mert a verskezdethez nem mindig kerül oda
a folytatás.
Csak pőre mutatóujjként merednek üszkös
romjai a magasba.
A maguk durvaságában; eltakarhatatlan
anyagszerűségükben.
S mindez oly nyers valóságot *beszéltet*,
hogy az már a transzcendentális angyal-
arcával tekint vissza ránk.
Mondatunkhoz olykor mi csak a csend
vagyunk.

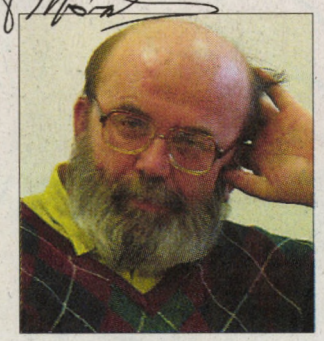

Tóth László
(1949. IX. 26.)
Budapest

Somogyi Tibor felvétele

ÚJ KÖNYVEINK

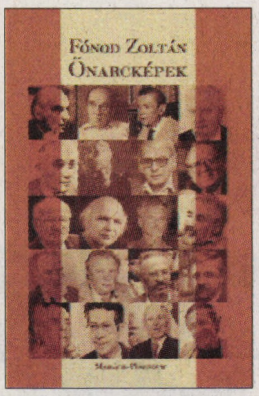

Fónod Zoltán
Önarcképek
Madách-Posonium

A kötet az ismert irodalomkritikus, -történész és közíró magyar írókkal és művészekkel folytatott beszélgetéseit közli. „Élni kell és túlélni mindent! Ez a tapasztalata az előttünk járt nemzedéknek, s ez az élménye azoknak is, akik »cserepekből« építenek »modern katedrálist«" – áll a kötet előszavában. A beszélgetőtársak között ott találjuk Fábry Zoltánt, Méliusz Józsefet, Szabó Gyulát, Szervátiusz Jenőt és Tibort, Duba Gyulát, Tőzsér Árpádot, Grendel Lajost, Cselényi Lászlót, Gál Sándort, Pomogáts Bélát, Turczel Lajost és Szigeti Lászlót is.
Kötve, 328 old.,
11x18,5 cm
bolti ár: 220 Sk

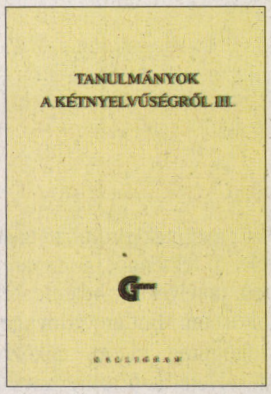

Lanstyák István–Menyhárt József szerk.
Tanulmányok a kétnyelvűségről
Kalligram

A Gramma Könyvek sorozat harmadik darabja a kétnyelvűség tárgyköréből közöl elsősorban tanulmányokat (a kisebbségi magyar nyelvhasználatról, a kódváltásról a sajtó nyelvében, fordítási és nyelvtervezési problémákról stb.), rövidebb dolgozatokat, interjúkat, recenziókat, s összefoglalja a Gramma Nyelvi Iroda első három évének eseményeit. Név- és tárgymutatóval, a nyelvi adatok mutatóival, Péntek János előszavával.
Fűzve, 304 old.,
16,7x24 cm
bolti ár: 170 Sk
kedvezménnyel: 150 Sk

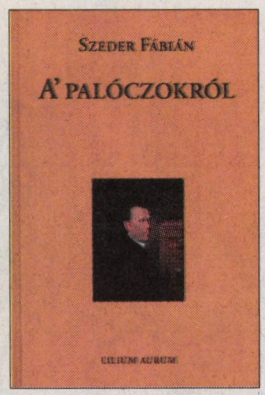

Szeder Fábián
A' palóczokról
Lilium Aurum

A szerzetes, tudós tanár, néprajzi író és nyelvjáráskutató szerzőnek (1784–1869) nemcsak széles körű irodalmi tevékenysége és szerkesztői munkássága ismert, a magyar etnográfia úttörőjeként, a magyar néprajzi érdeklődés elindítójaként is számon tartják. A palócokról írt népismereti dolgozatai a XIX. század első harmadában a Tudományos Gyűjtemény felhívására születtek s jelentek meg. A most megjelenő hasonmás kiadványban a szerzőt és munkásságát Csáky Károly tanulmánya mutatja be.
Kötve, 104 old.,
13,5x20,2 cm
bolti ár: 278 Sk
kedvezménnyel: 250 Sk

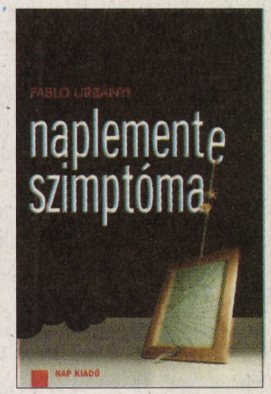

Urbányi, Pablo
Naplemente szimptóma
Nap Kiadó

A regény a szatirikus tiszteletlenség hangján szól egy nagyon komoly témáról, a gyermekeutanáziáról. A kezdetektől nyilvánvaló: nem csak a regényben szereplő házaspár áll dilemma előtt: mi legyen a nyitott gerinccel született kisfiúval, aki orvosi segítség nélkül meghal, ha pedig mesterségesen életben tartják, vízfejű lesz, béna és vak. A szülők vesszőfutását a becsvágyó orvosok álszentsége indítja el. A hagyomány és a haladás ütköztetésével a regény egyben ironikus társadalomkritikát is ad világunkról. Dobos Éva fordítása.
Kötve, 306 old.,
13x19 cm
bolti ár: 380 Sk
kedvezménnyel: 340 Sk

Magánterület

Ezt szokás táblával jelölni, sánccal, szögesdróttal, esetleg kamera vigyázza. Nekem a könyv esetében a tábla, a táblája remekül megteszi, megtette. Különösen e tekintetben: kemény kötésű, jól szituált, választékos. És nem utolsósorban ennek a bizonyos könyvnek a borítója úgy kezdődik, hogy Gazdag.

A kilenc írás ki/megjelölésére ez tűrhető hasonlat, mert valami ilyet, ilyen helyet, képet, benyomást rögzít, biztosít Gazdag József kötete, valami effajta lapul benne, ilyen a sajátja, az íze mind a kilenc szövegnek. Uralja azt. Jöjjön egy sablonos mondat. Nem kevés sikerrel. Megvolt.

A magán, a személyes, a szuverén és valamiképpen a szabályos jelleg egyre ott nyugszik a novellákon (-ban), mint valami vonalkód, amely veszettül jelezne, jeleztetne, ha véletlenül úgy csuknánk be a könyvet, úgy hagynánk sorsára, úgy osonnánk ki belőle, hogy ezt bamba, mafla mód figyelmen kívül hagytuk volna, hagynánk. Kezdve Vencl kerékpárostól, mondjuk a gangon való ülésig, az ezüstfenyők nézésével záródón.

A kilátás, a szemlélődés érzékeny szisztémája feltáró, árulkodó, leleplező, egyszersmind titokzatos. De annyira mindenféleképp elegendő, hogy rá lehessen döbbenni: ez a táj, ez a viszony nem változik. A szereplők a saját tartományuk foglyai lettek, direkt, szavatoltan, határozottan és állandósultan. Visszavonulnak, vagy már régebben félrevonultak. A sziklaomláson túlra, az árnyak kifürkészésébe, a kegyelem pillanatában. Persze, folytathatnám. Meglehetősen rímelnének a címek a jelenségekre. Hathatós módon. Talán nem véletlenül. Naná. A kód feltételezhetően azonos, a szituációk sora szinte megmásíthatatlan marad.

Sajnos vagy nem, a megírt, vagyis a jól megírt dolgokkal már csak így járunk, jár az olvasó. Nem tudjuk őket felülírni (olvasni). Nincs meg a hozzáférés helye. Terepe. Mintha a képernyőn az a pimasz kis ablak jelenne meg, hogy nincs engedélye, vagy a javítás letiltva. Jól megírt program védi; faltól falig.

Pedig próbálkoznánk könyörtelenül. Körbejárva a birtokot, hol az a kiskapu, a rés, hol az az elhíresült láncszem. Végső elkeseredésükben talán azt mondanánk, írhatnánk, hogy jó formában levő Hajnóczy, láttunk, olvastunk helyenként hasonlót a *Perzsiá*ban (Hajnóczy Péter: *A halál kilovagolt Perzsiából*), de nem lenne teljesen igazunk. Sem Hajnóczyval szemben, sem pedig Gazdaggal. Tálán a fák fajtája teszi, ott a bökkenő. Ezen írás készítője számára pediglen lelombozó.

Gazdag József tud valamit az időről, illetve az időtlenségről. Maradjunk ennyiben. De nem feltétlenül árulja el nekünk, vagyis lehet, hogy talán írt róla egy könyvet, mi mégis csupán a vízcseppet látjuk, ahogy megállt az üveg falán, a megérkezés kimódolt pillanatát, és várjuk, amíg enyhül a szél.

De valamiként ennyi is elég, tudjuk, mi kell a biztonsághoz. Időben vagyunk.

Gazdag birtok.

Ha majdan bejut, lassan járja be.

Mizser Attila

Mizser Attila (1975)
költő, író
Fülek

Gazdag József (1977)
író, szerkesztő
Pozsony

Gazdag József
Kilátás az ezüstfenyőkre
Kalligram
Kötve, 192 old.,
11x18,5 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

SZEPTEMBERI FELADVÁNYUNK

E hó 28-án lenne hetvenéves.

Legutóbb **És majd eltűnök** címmel jelent meg 2004-ben válogatott verseit tartalmazó kötete a Madách-Posonium gondozásában (mellékletünk januári számában volt róla szó, az Antaeus Könyvek sorozaton belül Cselényi László ismertette).

A költő újságíró emlékére **Piros papucsaim** című versét idézzük. Kérdésünk: ki a szerző?

Mint kiket elkergetnek,
nélkülem mennek, mennek,
viszik hiányomat.

Tudom, hogy Délre húznak,
hol locsognak és zúgnak
a tengerek.

Nyüszítve vesznek búcsút,
kapumból visszaintenek,
aztán csak eltipegnek,
amerre én akartam,

mielőtt itt maradtam.

A feladvány beküldőjének, **Méry Júlia** nagymagyari kedves olvasónknak a Rákóczi Kiáltványa című kiadványt küldjük (a Lilium Aurum ajándéka). A helyes válasz beküldői között értékes könyveket sorsolunk ki. Főnyeremény: Szlovákiai magyar ki kicsoda 2005. A Plectrum Kiadó ajándékát azok közt a figyelmes olvasóink közt sorsoljuk ki, akik megírják, hol és milyen körülmények közt harapták ketté Tóth László legújabb verseskötetét.

Családi fotóalbum

Rácz I. Péter (1974)
kritikus, szerkesztő
Budapest

N. Tóth Anikó (1967)
író, irodalomtörténész
Ipolyság

N. Tóth Anikó
Fényszilánkok
Kalligram
Kötve, 200 old.,
11x18,5 cm
bolti ára: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

Ha szemügyre vesszük az utóbbi évtized magyar regényirodalmát, tematikus szempontból a következő hangsúlyos kategóriákat találjuk az elbeszélések középpontjában: apafigura, zsidó szenvedéstörténet tragikuma, kommunista félmúlt történései, Magyarország a 20. században. Mindezen témák a legkülönfélébb köntösben kerülnek elénk, de mindenképp fellelhetők bennük a családregényekre és az emlékezet-napló-biográfszerű regényekre jellemző műfaji sajátosságok, legalábbis lehetséges ilyen olvasatuk is. (Példának okán lásd Garaczi László: *Mintha élnél, Pompásan buszozunk!*; Esterházy Péter: *Harmonia caelestis, Javított kiadás;* Vámos Miklós: *Apák könyve;* Kukorelly Endre: *TündérVölgy*; Bánki Éva: *Esőváros;* Závada Pál: *A fényképész utókora;* Németh Gábor: *Zsidó vagy?;* Grecsó Krisztián: *Isten hozott;* Dragomán György: *A fehér király* – Nádas Péter: *Egy családregény vége* regénye korábbi, de kihagyhatatlan a felsorolásból.) A tendenciának érzékelt tematikai „egysíkúság" (és bizonyos értelemben fikciómentesség), poétikailag nagyon is különféle, ez teszi az említett műveket kitűntetett figyelem tárgyává és többségüket esztétikailag kiemelkedővé.

Az irodalomelméleti érdeklődés egyik favorizált témája az utóbbi években a medialitás és a történetiség kérdéskörei mellett a képi narráció, a kép és szöveg viszonya volt. Ezzel párhuzamosan számos szépirodalmi műalkotásban (újra) megjelent a képek elbeszélhetőségére vonatkozó *képesség*. Ennek önmagán is túlmutató példája a fenti tematikus blokkokkal átfedést mutató *Árnyas főutca*, Márton László regénye.

N. Tóth Anikó regénye, a *Fényszilánkok* a képiséget narrativizáló 20. századi magyar családregényként olvasható, melyben a magyar történelem elmúlt századának tragikus történései is helyet kapnak. Ezzel nem azt akarom állítani, hogy a regény trendkövető, hanem éppen azt, hogy látszólag a szerző sem tudja kivonni magát az irodalom alakulástörténeti hatása alól. Másrészt a kontextus hevenyészett felvázolása inkább alátámasztásul szolgálhat egy lehetséges befogadási attitűdnek, amely nagyobb érzékenységgel és odafigyeléssel közeledik majd a regény által kiépített nyelvi világhoz, hiszen az kellően (és szerencsésen) megalapozott olvasói elvárások közegébe érkezik. N. Tóth regénye nemcsak kellemes és üdítő színfolt ebben a közegben, hanem kimagasló szellemi és nyelvi teljesítmény.

Ha a fentieknél még hátrább araszolunk a magyar irodalomtörténetben (nem kell sokat), akkor egészen Mészöly Miklós elbeszéléseiig kell jutnunk, hogy párhuzamokra, hatásokra leljünk a *Fényszilánkok* poétikája kapcsán. Ezt részben már meg is tette Nagy Boglárka *Leplek és gubancok* című kritikájában (*ÉS*, 2005. június 3., 27. o.). A mészölyi próza alakulása a *Volt egyszer egy Közép-Európa* gyűjteményes kötettől egészen az 1995-ös *Családáradás*ig látható nyomokat hagyott a regényszilánkokból építkező elbeszélésen.

A három – egymást sorozatosan követő – párhuzamos elbeszélői szólamot használó szerkezet egyben a Bús család nemzedékeinek sorát is lefedi. A szóáradat formájában – a család történetét és a vele összefonódó nemzeti történetet felvillantó – megnyilatkozó nagymama, fia, a fényképész András, aki fotóalbum összeállítása közben eleveníti meg és fel „emlékeit", és a kisunoka, Anna mesevilágbeli történetei, ezek egymást kiegészítő átfedései alkotják az elbeszélés formáját, amelyből egy gazdag szövésű családi tabló bontakozik ki, amelynek látens középpontjában a nagyapa alakja kap meghatározó szerepet. A nagymama élőbeszédet imitáló megállíthatatlan anekdotázása, Andris poétikus kiszólásai és a kislány meseköltményei túlburjánzásukkal ellenpontozzák a nagyapa hallgatását mind az elbeszéltek, mind a regény szintjén. A nagyapának titka van.

Ahogy a könyvnek is. Ami ellenállhatatlanná teszi számomra a kötetet, az a miliőábrázolás, amely személyes ismerősként fogad és repít vissza a 70-es, 80-as évek tájékára. A faluhoz és a nagyszülőkhöz köthető személyes emlékezet az elbeszélői hangok által megformálva nagyon is elevenen vonnak hatásuk alá. Ez a hatás (és nem nosztalgia) eredményezi, hogy Nagy Boglárkához hasonlóan a többszöri olvasást (az olvasás élményét) ajánlom az érdeklődők számára.

A megszólítottság személyességén túl további erénye a kötetnek a nemcsak illusztráció gyanánt szolgáló fényképek viszonya a szöveghez. A Tóth István által készített feketefehér fotók (köztük a zseniálisan montírozott borító) szorosabb-lazább kapcsolatban állnak az elbeszéltekkel. Az Andris által tervezett fotóalbum végül is megvalósult, igaz, regény formájában. Némely esetben érdekes feszültség jön létre a leírt kép és a képleírás között, rávilágítva nyelv és fényérzékelés korántsem analóg módon megfogalmazható viszonyára.

N. Tóth Anikó világa mesevilág, hasonlóan a szereplő kislány, Anna világához. Különös *megvilágítást* kapnak az élet mindennapjait ábrázoló fényképek, a pillanat lenyomatai, amelyek egykor az élet folyamának részei voltak, s most újra történetté állnak össze. A mese az újramondás története, ahol a *megelevenedett* nagyapa mesehőssé válhat.

A *Fényszilánkok*nak sikerült valami újat megcsillantania a hozott anyagból, nemcsak leporolta az irodalmi kelléktár egynémely darabját, de újra is rendezte azokat. N. Tóth Anikó írói feketekamrájában nagyon ígéretes mű született.

Rácz I. Péter

KORTÁRS MAGYAR KÖLTÉSZET

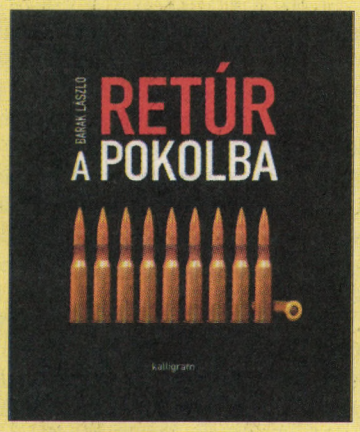

Barak László
Retúr a pokolba
Kalligram

A szerző legújabb verseskötete egy sajátos „gengszterballada", melyben a költő a trágárság és a deviancia nyelvén szól e máig tabuként kezelt témáról, hitelesen jelenítve meg e bűnös világ mélységeit és tragikumát.
Kötve, 64 old., 16,4x19 cm
bolti ár: 130 Sk **kedvezménnyel: 110 Sk**

Kulcsár Ferenc
Bálám szamara
Lilium Aurum

R. C. esete a világgal – lehetne a verseskönyv alcíme. Mert a Bálám szamara nem más, mint R. C., az-az Kulcsár Ferenc, a kötet „főhőse". Igen, a költő új kötete erről „szól": ki is az a szegény, szerencsétlen szamár, aki 55 évvel ezelőtt meglátta a napvilágot. S mit látott, mit tapasztalt, mit érzett meg Isten szabad ege alatt.
Kötve, 120 old., 15x22,3 cm
bolti ár: 155 Sk **kedvezménnyel: 140 Sk**

Lövétei Lázár László
Két szék között
Kalligram

Tárgyias hangvételű, fanyar humorú és rezignált versek a testi szenvedésről, a betegségről, az emberi lét esendőségéről.
Kötve, 72 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 160 Sk**

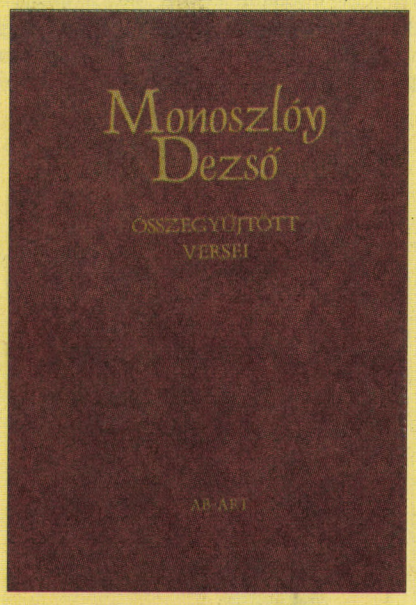

Monoszlóy Dezső
Összegyűjtött versei
AB-ART

Monoszlóy virtuózan bánik a szóval és gondolattal. Formakészsége, nyelvi szemléletessége, gondolati telítettsége mesteri, akár a lírai realizmus hagyományaihoz igazodik, akár ironikus és groteszk parabolákban fejezi ki magát.
Táblás bőrkötés, 672 old., 15x21 cm
bolti ár: 380 Sk **kedvezménnyel: 350 Sk**

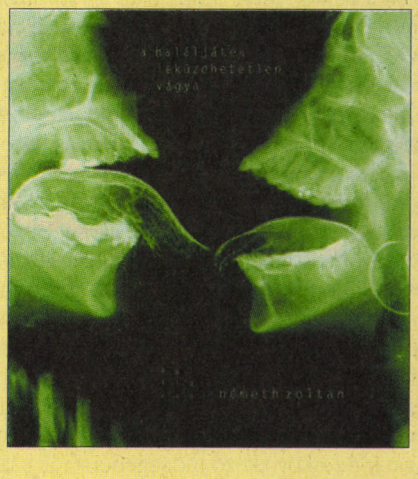

Németh Zoltán
A haláljáték leküzdhetetlen vágya
Kalligram

A költő irodalomtörténész szerkesztő legújabb könyve – alcíme: *Verses halálnapló* – három különböző helyszínen (kórház, szanatórium, a halottak városa: Varanasí) figyeli, hogy a halál árnyékában hogyan értelmeződik újra az ember egyénisége, kapcsolatrendszere.
Kötve, 128 old., 15x16,2 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 160 Sk**

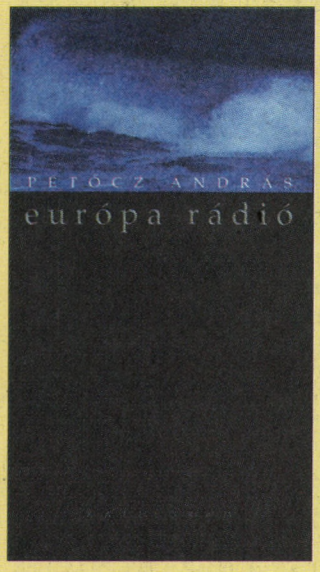

Petőcz András
Európa rádió
Kalligram

Finom iróniával átszőtt lírai utazás Európában, ahol az autórádióban mindig más-más nyelven szólal meg ugyanaz. „Szeretném végre belakni nagyra nőtt országomat. Szeretném hinni, hogy hazámmal együtt ismét nagy lehetek. Ez a könyv, talán, erről is szól." –ajánlja Petőcz András legújabb verseskötetét.
Kötve, 136 old., 11x18,5 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 180 Sk**

SF-variációk

H. Nagy Péter (1967)
irodalomtörténész,
kritikus, szerkesztő
Érsekújvár

Megrendelhető még:

H. Nagy Péter
Féregjáratok
Nap Kiadó
Fűzve, 168 old.,
12,6x18,5 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel:
135 Sk

H. Nagy Péter
Ady-kollázs
Kalligram
Kötve, 248 old.,
12x18 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel:
169 Sk

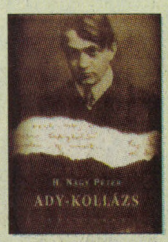

Vajda Barnabás (1970)
tanár, irodalomtörténész
Dunaszerdahely

Avalaha élt egyik legnépszerűbb kozmológus, Carl Sagan az emberi intelligencia evolúciójáról írott könyvében (1977) alapvetően pozitívan nyilatkozott Freud tanairól. Többek között így írt: „háromnegyed évszázad elteltével, a Dement és más pszichológusok laboratóriumaiban végzett kísérletek Freudot látszanak alátámasztani. (...) Freud számos felismerése (...) bátor, nehezen kivívott, érvényes gondolatnak tetszik." (*Az Éden sárkányai*)

Az elképesztő észjárású Stanisław Lem azon írók közé tartozik, akik veszik a fáradságot és megpróbálják követni a tudomány alakulását. Amikor a lengyel mester a neurofiziológia legújabb eredményeivel szembesült (1994), a következőt jegyezte meg: „Freud ebben a kontextusban olyannak tűnik nekem, mint a mesemondó, aki az imént hallotta, hogy harangoznak, de sem azt nem tudja, miért, sem azt, hogy hol." (*Információs száskajárás*)

A felvidéki oktatásügy egyik ígéretes személyisége, Vajda Barnabás pedig az alább recenzálandó monográfiájában (2005) ekképpen ítéli meg Freud tudományos pozícióját: „Egy évszázaddal utána, jóval fejlettebb technika birtokában az agy- és álomkutatás azóta sem hozott igazi áttörő eredményeket." (*Sigmund Freud és a XX. század eleji magyar irodalom*)

Történt valami a '80-as években, amiről még nem tudhatott Sagan, de később elkápráztatta Lemet? Majd a folyamat a visszájára fordult? A neurológia, a memóriakutatás, a pszichiátria, az antropológia (stb.) vizsgálódásai valójában kudarcba fulladtak? Ha megkérdeznénk egy szakembert, feltehetően a következőképpen válaszolna: „Igen, az utóbbi pár évtizedben hihetetlen eredményeket tudott felmutatni az agykutatás. Például számos biológiai reakció – így az álomjelenségek bizonyos tartománya is – lokalizálható az agy különböző részeiben (R-komplexum, limbikus rendszer, neokortex). Ezek azonban csak részeredményeknek tekinthetők, hiszen igen bonyolult, még megválaszolatlan kérdéseket vet fel az emberi agy evolúciója. Ennek tanulmányozása sok meglepetést tartogat még a következő tudósgenerációk számára. Másfelől kétségtelen, hogy az ide vonatkozó szakirodalomban egyre kevesebbszer fordul elő Freud neve..."

A gordiuszi csomót részben átvágva Vajda Barnabás – ügyes húzással – egy fontos kérdésre futtatja ki fentebb idézett gondolatmenetét: „Vajon nem az történt-e, hogy a freudi álomteória nemhogy lehetővé tette a műalkotások új szempontú értelmezését, hanem kizárólag csak azt tette lehetővé?" Kulcskérdés! Két dolgot el kell tehát választanunk egymástól: Freud természettudományos és irodalomtudományi megítélésének mikéntjét. E kettő ugyanis nincs és valószínűleg soha nem is volt egyensúlyban. Freud irodalomelméleti hatása ugyanis szinte felmérhetetlen, és beláthatatlanul szerteágazó. Vajda Barnabás ezért joggal jegyzi meg: „Az elmúlt száz év történései alapján úgy látszik, a freudi szempontú álomteória meghonosodott az irodalomban, nyelvtudományban, etnológiában stb., közben viszont alig hagyott tartós nyomot az orvosi diszciplínákon, az agykutatáson vagy a neurológián." Kicsit átfordítva: szigorúan tudományos szempontok alapján Freud eredményei nem tekinthetők univerzálisnak, abban az értelemben, ahogyan annak tekinthetők például Darwin vagy Einstein eredményei. (Richard Dawkins: *A győzedelmes Darwin*) Másrészt viszont a pszichoanalízis olyannyira megkerülhetetlen az irodalomtudomány számára, hogy eredményei alapján újra kellett írni az irodalomtörténetet. (Terry Eagleton: *A fenomenológiától a pszichoanalízisig*)

Ha ez utóbbira – némi joggal – Vajda Barnabás nem is vállalkozik, könyvének elején – többek között – ez áll: manapság „lélektani mozzanatok nélkül csaknem elképzelhetetlen egy irodalmi alkotás hiteles analízise." Ahelyett, hogy e megállapítás érvényességét vitatnánk, inkább arra terelnénk a figyelmet, hogy a fiatal szerző munkája fontos doku-

Vajda Barnabás
Sigmund Freud és a XX. század eleji magyar irodalom
AB-ART
Fűzve, 168 old.,
15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

mentuma a századelő magyar irodalomértésének és ízlésváltozásának. A könyv ugyanis azt tűzi ki célként maga elé, hogy „leíró típusú esettanulmányok sorozataként" átfogó képet nyújtson a kijelölt korszak Freud-recepciójáról. Ennek érdekében Vajda Barnabás megelőlegezi: „Kerülöm a hermeneutikai eljárásokat, helyet adok viszont egymásnak ellentmondó megközelítéseknek."

Ezen a ponton érdemes megállnunk, hiszen ez a mondat – mindjárt az előszóban – tökéletesen félrevezető. A hermeneutikát ugyanis – minden ellenkező híresztelés ellenére – definiálhatjuk úgy is, mint egy olyan diszciplínát, amely a megértés feltételeinek kidolgozására irányul. Innen nézve a fizikához és a történettudományhoz, az irodalomtörténethez vagy az elméleti biológiához, pláne a freudizmushoz egyaránt hozzárendelhető valamilyen jellegű hermeneutika. Vajda Barnabás – szóban forgó könyvében – például hatáskutatást végez a filológia keretein belül. Dokumentumok alapján bemutatja, hogyan viszonyultak a századelő magyar alkotói Freud munkásságához, pontosabban: hogyan értették és alkalmazták a pszichoanalízis tanait, terminusait. Eközben maga a szerző is a felvonultatott kérdések értő tolmácsolására törekszik, még akkor is, ha az egyes véleményeket értéksemleges kontextusban próbálja tartani. Ebből is látható: Vajda Barnabás egyfajta óvatos hermeneuta, vagyis az előszóban olvasható kijelentése a könyv egészének fényében tulajdonképpen freudi elszólásnak tekinthető.

Továbblépve az előfeltevések játékán, meg kell állapítanunk, hogy a szerző – a történészek módszertanára emlékeztetően – alapos filológiai „ásatásokat" végzett. Szívesen olvastam volna még persze arról, hogy Füst Milán egy korai tanulmánya – látensen Freudból kiindulva – miként előlegezi meg Jung személyiségmodelljét, majd egy későbbi feljegyzése miként cseng össze Lacan szubjektumfelfogásával (tükörstádium); vagy arról, hogy *A gólyakalifa* története hogyan értelmezhető a jungi árnyékvilág koncepciójának fényében. Kárpótol azonban, hogy Vajda Barnabás imponálóan széles körben végezte kutatásait (Adytól Kassákig, Kaffka Margittól Nagy Lajosig stb.). A könyvből emellett nem csak az világlik ki, hogy ez a vizsgálat „megérne még egy-két misét", hanem az is, hogy érdemes lenne elmozdulni a szépirodalmi szövegek elemzése felé (pl. szabad vers és pszichoanalízis kapcsolata). Amellett ugyanis, hogy a kortársak így vagy úgy követték a freudi tanok áttörését, még nem következik automatikusan, hogy szövegeik értelmezésekor ebből kellene kiindulnunk. Vajda Barnabás monográfiája maximálisan tudatosítja ezt a tapasztalatot. A *Sigmund Freud és a XX. század eleji magyar irodalom* többek között ezért nevezhető – a szó szoros értelemben – tisztességes munkának.

H. Nagy Péter

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

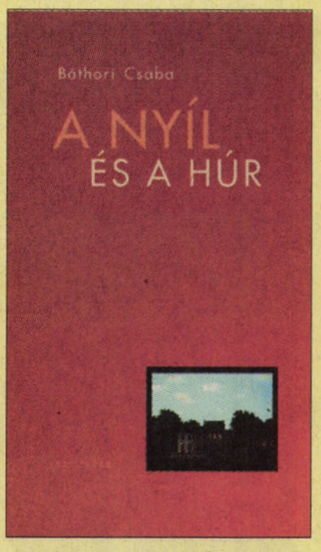

Báthori Csaba
A nyíl és a húr
Kalligram

Összegyűjtött kritikák és esszék, melyek sajátosan tájékozódó és tájékoztató ujjmutatásaikkal bizonyítják, hogy a szerző nem csak a műfordítás és a költészet területén nyújt értékeset.
Kötve, 400 old., 11x18 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 195 Sk

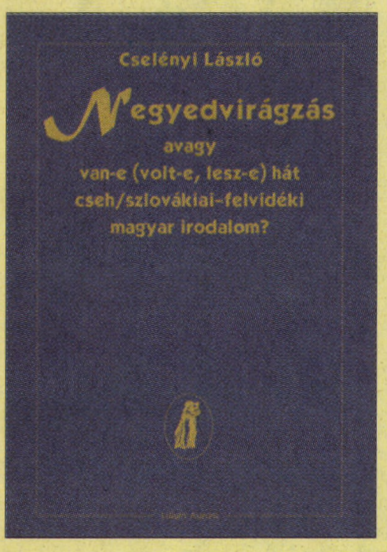

Cselényi László
Negyedvirágzás avagy van-e (volt-e, lesz-e) hát cseh/szlovákiai—felvidéki magyar irodalom?
Lilium Aurum

Cselényi László ismeretterjesztő sorozatának trilógiája immár tetralógiává bővült. Ez az új kötet nem kevesebbet állít, mint azt, hogy felvidéki magyar irodalom volt, van és lesz is, mi több, egyre inkább egyéni, tisztultabb arccal.
Fűzve, 176 old., 14,3x20,5 cm
bolti ár: 209 Sk
kedvezménnyel: 188 Sk

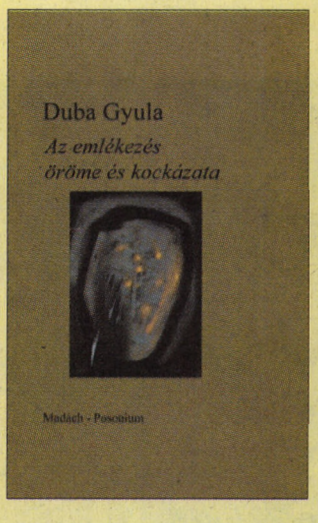

Duba Gyula
Az emlékezés öröme és kockázata
Madách-Posonium

Az elsősorban prózaíróként ismert Duba Gyula új könyve jeles szlovákiai magyar írókról szóló esszéket tartalmaz. Fábry Zoltánról, Peéry Rezsőről, Turczel Lajosról, Ozsvald Árpádról, Cselényi Lászlóról és másokról találunk itt gondolatgazdag írásokat.
Kötve, 332 old., 13x20 cm
bolti ár: 225 Sk

Lacza Tihamér
Séta egy kertben
Madách-Posonium

A kötet portrékat, tanulmányokat, irodalomkritikákat, esszéket, recenziókat, közéleti cikkeket tartalmaz, azaz a kritikus, újságíró, történész és publicista szerző által művelt valamennyi műfajt felsorakoztatja, bőséges válogatást adva így az életműből.
Kötve, 228 old., 13x20 cm
bolti ár: 160 Sk

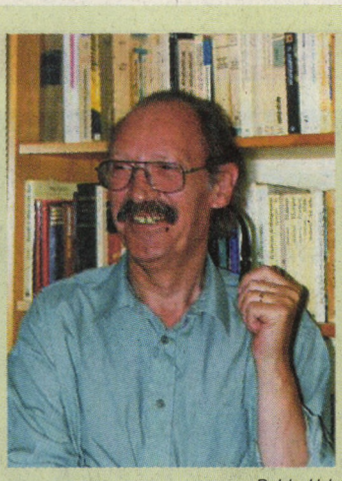

Pablo Urbányi

Pablo Urbányi 1939-ben született Ipolyságon, szüleivel hétéves korában emigrált Argentínába. Első elbeszéléskötete, a *Forradalmárok éjszakája* (1972) és az *Egy revolver Macknek* című detektívregény-paródiája (1975) Buenos Airesben jelent meg. 1977-ben másodszor is hazát váltott, s Kanadában telepedett le. Itt adták ki újabb regényét *Sehol* címmel (1981). Magyarul eddig egy válogatás jelent meg elbeszéléseiből (*A hagyaték;* 1992), s 2004-ben a *Silver* című regénye (1993).

„A múltjaim szomorúan gazdagítanak”

Vajda Barnabás beszélgetése Pablo Urbányival

A mai ember meggyőződése szerint arra született, hogy a lehető leghosszabb ideig éljen. Ezzel szemben itt van a Naplemente szimptóma: ez a felkavaró regény azt a lehetőséget villantja fel, hogy a gyógyíthatatlan betegséggel született gyerekek arra születnek, hogy minél előbb meghalhassanak. A történetet elmesélő apa őszinte ember. Gyermeke születése után azonban hazudozik és szégyenérzet gyötri, amíg egy neurológus-pszichiáter buzdítására el nem kezdi apró részletekbe menően szavakba foglalni frusztrációját. Az ipolysági születésű, Argentínában nevelkedett és jelenleg Kanadában élő Pablo Urbányi itteni fölfedezé-

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

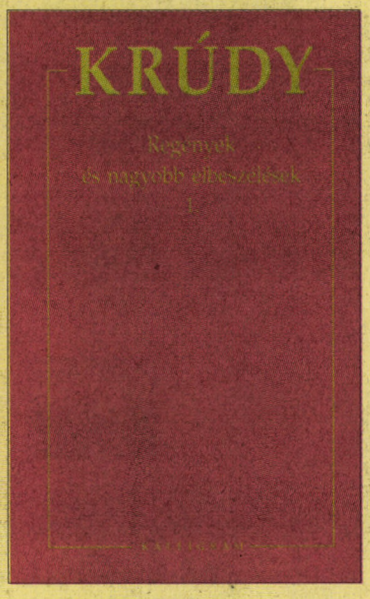

Krúdy Gyula
Összegyűjtött művei 1.
Kalligram
Kötve, 464 old.,
14x20,4 cm
bolti ár: 350 Sk
kedvezménnyel: 315 Sk

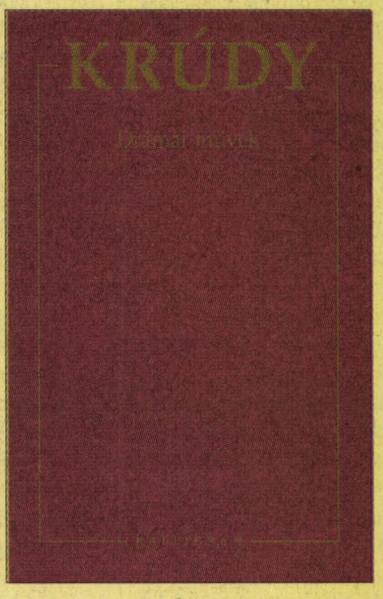

Krúdy Gyula
Összegyűjtött művei 2.
Kalligram
Kötve, 352 old.,
14x20,4 cm
bolti ár: 320 Sk
kedvezménnyel: 290 Sk

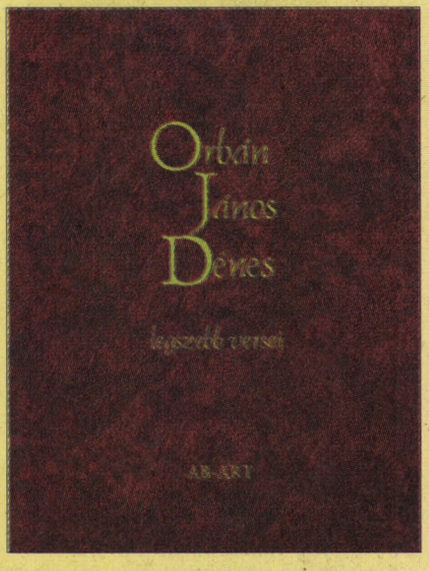

Orbán János Dénes
Legszebb versei
AB-ART
Bőrkötés, 128 old.,
14x18 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

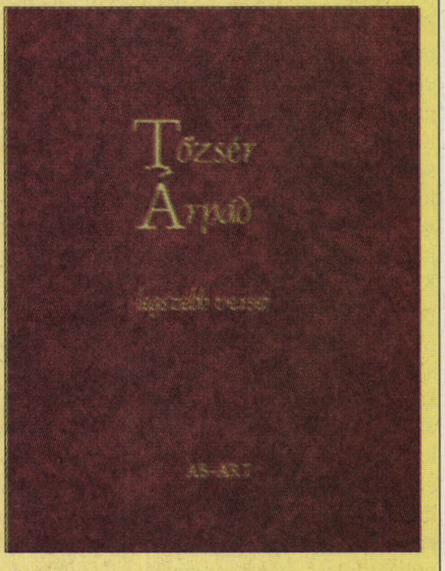

Tőzsér Árpád
Legszebb versei
AB-ART
Bőrkötés, 128 old.,
14x18 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

Kopócs Tibor
Képviselők
113 kortárs arcképe
KT Könyv- és Lapkiadó
Kötve, 200 old.,
21,5x30,2 cm
bolti ár: 650 Sk

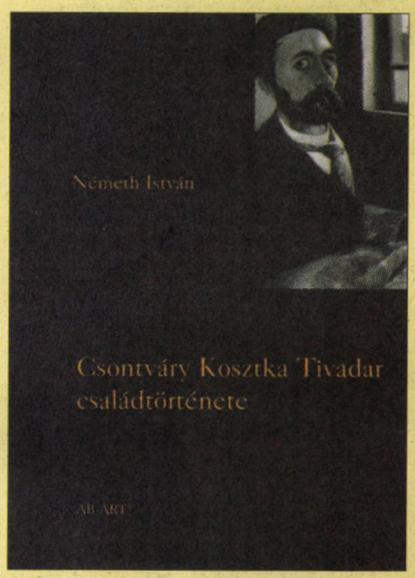

Németh István
Csontváry Kosztka Tivadar családtörténete
AB-ART
Fűzve, 168 old.,
15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

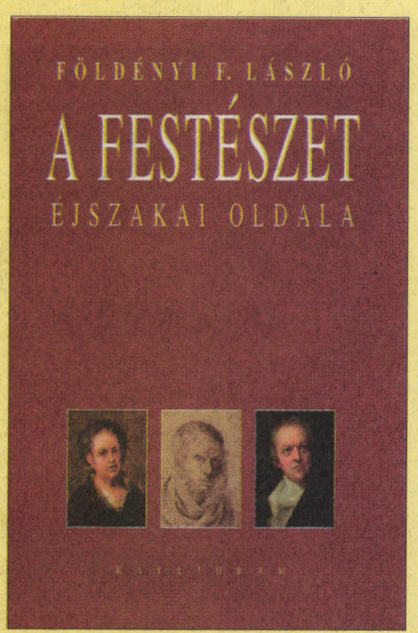

Földényi F. László
A festészet éjszakai oldala
Kalligram
Kötve, 568 old.,
15,5x21 cm
bolti ár: 399 Sk
kedvezménnyel: 320 Sk

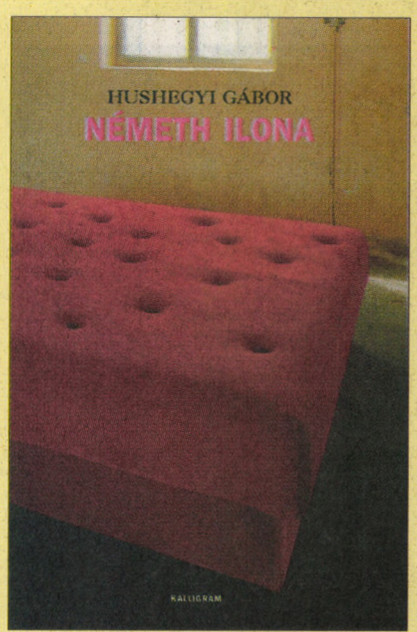

Hushegyi Gábor
Németh Ilona
Kalligram
Fűzve, 112 old.,
22,8x29,5 cm
bolti ár: 360 Sk
kedvezménnyel: 220 Sk

sében sokat segített a 2004-ben magyarul megjelent Silver című szatirikus regénye, amely egy civilizált majom megpróbáltatásain keresztül fejti ki a hontalanság metaforáját. Spanyol, francia és angol nyelvű megjelenései után a Naplemente szimptóma talán provokatívnak tűnő hozzáállásával orvosi-etikai vihart kavar. Egyik spanyol kritikusa egyenesen úgy minősítette, mint „a szentimentalizmus és a humanizmus iránt érzéketlen" regényt.

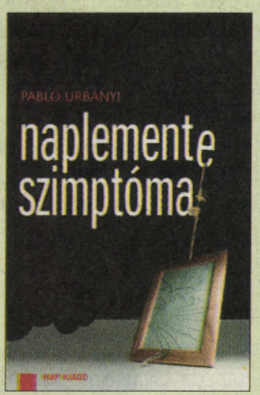

A Naplemente szimptóma egy izgalmas és súlyos kérdést szegez az olvasóknak: a gyermekeutanáziáét. Nem tart tőle, hogy a regény, amelyben gátlástalanul megkérdőjelezi azt, hogy megszületett gyermekeinket bármilyen állapotukban kötelességünk elfogadni, sok olvasóban ellenszenvet fog kiváltani?

– A gyermekeutanázia nem új keletű kérdés. Már a spártaiak is gyakorolták. A régi Rómában egy apa csak akkor fogadta el a gyermekét, ha az egészséges és tökéletes volt. A politikai korrektség (ami lehet jobb- vagy baloldali vagy keresztény) nem más, mint áljóság vagy még inkább puha diktatúra. Nem oldhatjuk meg a problémákat úgy, hogy a neveket kicseréljük, és a sánta tovább fog sántítani. Azt pedig, hogy gyermekeinket bármilyen állapotukban kötelességünk elfogadni, az is egy törvény adta diktatúra. Ráadásul Hollandiában már nincs is így. Nem, nem hiszem, hogy minden olvasómban ellenszenvet fog kiváltani.

Milyen forrásból merítette regényéhez az orvosi részleteket?

– Közelből éltem végig ezt a szörnyű eseményt. Egy család közelében, ahol azt várták és azért imádkoztak, hogy a gyermek meghaljon, sőt segítettek neki, hogy ez megtörténjen. Én csak lelki segítséget tudtam adni a házaspárnak,

amelynek óriási költségbe került az egész. A tudományos dokumentációt pedig a feleségem, aki gyógyszerészetből doktorált, szerezte be nekem. Ott olvastam egy cikket egy skót orvostól, aki már negyven évvel ezelőtt azt javasolta, hogy a gyógyíthatatlan fogyatékkal született gyermekeket hagyni kellene meghalni.

A regénybeli Pedro egy kiábrándult, cinikus alak, aki saját problémájukat elég összetett módon látja. Képes gyereke halálát kívánni, de képes átérezni felesége szempontjait is, és képes azt is végiggondolni, milyen eredendő bűn bűnhődéseként kell hazavinniük a sérült gyereket. Mit gondol, hogyan segíthet hozzá a regény a több szempont alapján történő diskurzushoz a magyar nyelvterületen, ahol a gyermekeutanáziáról még soha nem folyt komoly társadalmi vita?

– Mivel Pedro visz mindent a hátán (ő a patria potestas, az atyai hatalom), kénytelen fölvenni egy védekező stílust, ami lehet, hogy cinizmus. A kérdés második része egy kicsit bonyolult, de ez a legfontosabb. Az eutanázia engedélyezett Hollandiában, habár tilos a tizenkét év alatti gyerekek esetében. Érdekes, hogy az orvosok titokban gyakorolták; a könyvemhez előszót író Dr. Verhagen azelőtt soha nem csinálta. Ma már ő is csinálja. Kidolgozott ugyanis egy Groningen-protokollnak nevezett irányelv-gyűjteményt, amelyet minden holland gyermekorvos elfogadott. A törvény tiltja ugyan a gyermekeutanáziát, ám ha a folyamat a protokoll alapján zajlik, az nem ellenkezik a törvénnyel. Persze, így sem egyszerű az eljárás, mert az egész gárdának: szülőknek, orvosoknak, s azt hiszem, a papoknak is meg kell egyezniük. Na most, ha tiltott dologról lett volna szó, akkor a regényben, ha pénze lett volna, Pedro simán elintézte volna az ügyet. Minden országban titokban mennek a dolgok, és lehet (miért ne?), hogy még Szlovákiában és Magyarországon is. Nem hiába kérdezi Pedro az orvostól, hogy ő mit tenne hasonló helyzetben. Erre az orvos kitérő választ ad. Hogy lehet-e belőle társadalmi vita? Ha egy házaspár, amelynek gyógyíthatatlan fogyatékos gyereke születik, nyilvánosan fellázadna, jó páran melléjük állnának.

Úgy hiszem, hiba volna olvasóként nem észrevennünk a regény kínált vigaszt, azt, hogy Pedro és Ana a későbbiekben egészséges gyermekek-

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

Füzi László
Maszkok, terek...
Kalligram
Kötve, 216 old.,
11x18,5 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 180 Sk

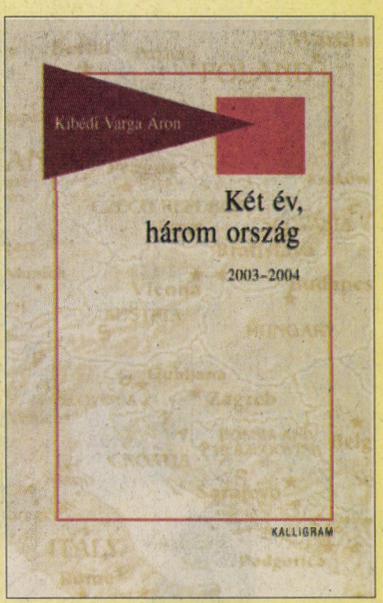

Kibédi Varga Áron
Két év, három ország
Kalligram
Kötve, 104 old.,
11,3x18 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

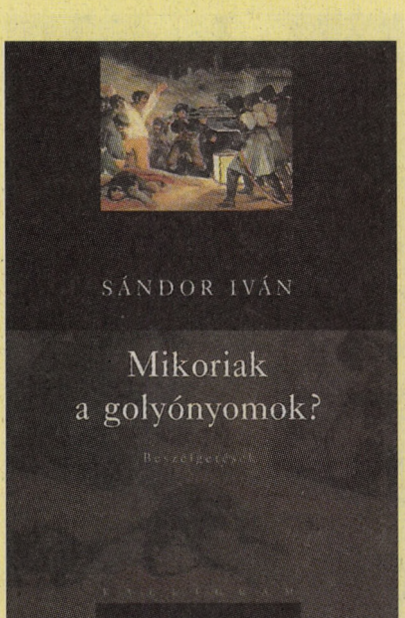

Sándor Iván
Mikoriak a golyónyomok?
Kalligram
Kötve, 128 old.,
13,5x19,7 cm
bolti ár: 230 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

Szerbhorvát György
Vajdaségi lakoma
Kalligram
Kötve, 392 old.,
14,4x21,2 cm
bolti ár: 260 Sk
kedvezménnyel: 230 Sk

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

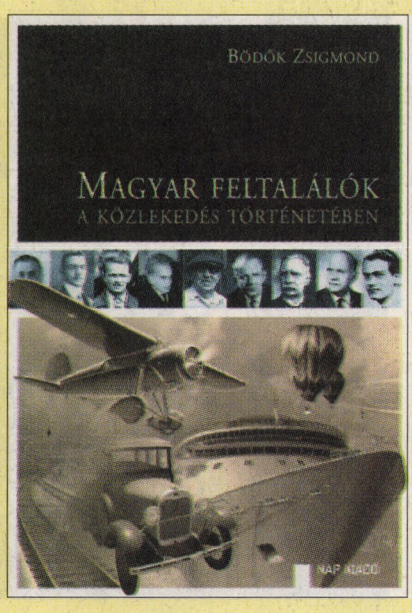

Bödök Zsigmond
Magyar feltalálók
a közlekedés történetében
Nap Kiadó
Fűzve, 356 old.,
17,2x23,2 cm
bolti ár: 370 Sk
kedvezménnyel: 310 Sk

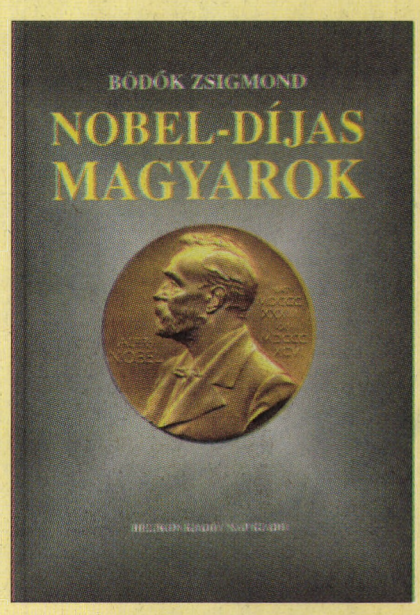

Bödök Zsigmond
Nobel-díjas magyarok
Nap Kiadó–Helikon
Kötve, 188 old.,
16,5x23,3 cm
bolti ár: 210 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

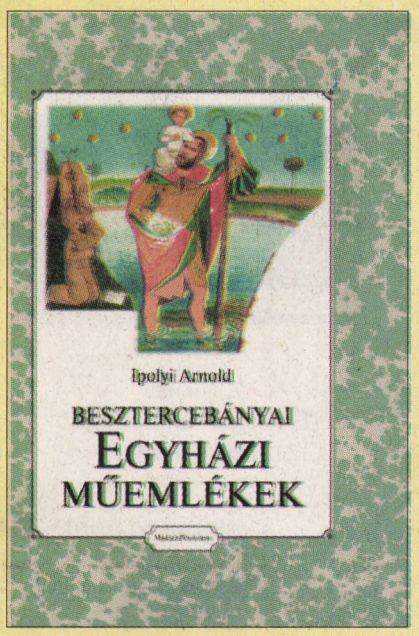

Ipolyi Arnold
Besztercebányai egyházi műemlékek
Madách-Posonium
Kötve, 208 old.,
17x24 cm
bolti ár: 290 Sk

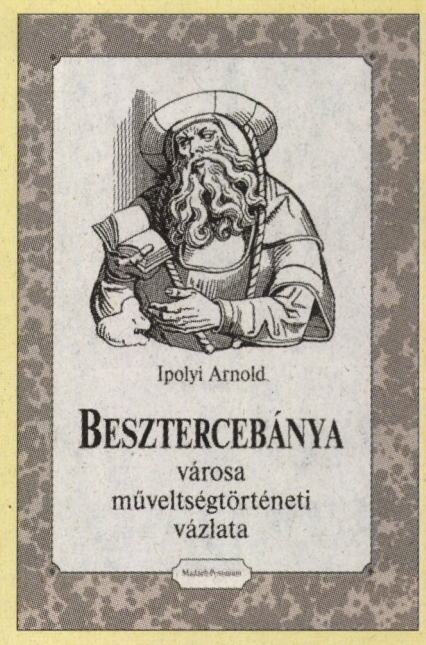

Ipolyi Arnold
Besztercebánya városa
műveltségtörténeti vázlata
Madách-Posonium
Kötve, 104 old.,
17x24 cm
bolti ár: 160 Sk

nek adnak életet. Ez volna a döntő érv a gyermekeutanázia mellett?

– Mondjuk, hogy igen. De nem ez a legfontosabb. Vannak házaspárok, melyek genetikus okokból csak abnormális gyermekeket tudnak nemzeni, tehát nekik soha sem lehet egészséges gyermekük.

Regényhez írt előszavában a holland orvosprofesszor, Eduard Verhagen a gyermekeutanáziával kapcsolatos vita fontos irodalmi dokumentumának nevezi a Naplemente szimptómát. Milyen mértékben feladata a mai irodalomnak, hogy erkölcsi vagy bármilyen más problémákra rávilágítson, netán irányt mutasson?

– Ez a téma manapság elveszik a hamis szabadság és demokrácia lármájában, nem beszélnek róla. Én nem tudok elképzelni egy regényt vagy egy novellát, de még egy verset vagy egy festményt se, hogy az ne mutasson rá valamilyen társadalmi problémára. Hogy irányt is kell-e mutatnia, abban már nem vagyok biztos. Nagyon tartok a túlságosan okító jellegű művészettől, ami már nem művészet. Hogyan fogalmazhatnék pontosabban? Az olvasónak a szívében és lelkében kell megszületnie a helyes út keresése iránti igénynek. Ha ez megtörténik, akkor a mű elérte az értelmét.

Könyveinek olvasói tudják Önről, hogy nagyon kritikus szemmel néz a nyugati civilizációra. Efféle éles társadalomkritika található Sehol című regényében, érződik a Silveren, és most erősen hangsúlyozódik a Naplemente szimptómában is, ahol a haladás, a tudomány, kultúra stb. csupa pejoratív fogalmak, nem is beszélve az angolszász polgári létről, amely regényében csupa tárgya (kultúrpáncél, angol ketrec stb.) A világ egyik legfejlettebb országában, Kanadában élve, mi motiválja irtózatát az USA-típusú civilizációtól?

– Azt hiszem, hogy eltúlozza haragomat a Naplemente szimptómában. Egyáltalán: az enyém-e ez a hang vagy a narrátoré? Nézze, nálam okosabb írók voltak és vannak a világon, mint pl. Oscar Wilde, aki szerint Amerika a világ egyetlen országa, amelyik a barbarizmusból anélkül ment át a dekadenciába, hogy keresztülment volna a kultúrán és a civilizáción. Tehát „USA-típusú civilizációról" egyszerűen nem beszélhetünk. Vegye azt, hogy 40 millió szegény él vagy

haldoklik az USÁ-ban az utcákon; a lakosság 35–40 százaléka félanalfabéta, 60 százaléka pedig nem képes megtalálni saját országát a térképen. Amikor azt mondom, hogy doktorátussal rendelkező emberek taxit vezetnek, nem hiszik el. Kanada ma még egy kicsit jobb, például az egészségügy szempontjából. De Quebec nemrégiben megengedte a magánkórházakat. Már jönnek az amerikai farkasok. Apropó: mi az, hogy amerikai? Amerika egy kontinens, nem ország. US of America? Az meg mi? US of Mexico, ez már valami, mert az egy külön név.

Az Új Szónak adott tavalyi nyilatkozatában elmondta, hogy Kanadában élve érez némi nosztalgiát szülővárosa, Ipolyság iránt. A Naplemente szimptomából azt feltételezhetnénk, hasonló nosztalgiát érez második szülőhazája iránt is, amelyet a hetvenes évek közepén politikai okokból kellett elhagynia. Harminc évvel a távozás után hogyan gondol Argentínára?

Argentínáról azt mondta az apám, hogy ott van az elveszett paradicsom. És tényleg úgy is volt. Nem volt autónk, se jégszekrényünk, de volt bőven friss kaja mindennap, gyönyörű csillagos esték, és meleg karácsonyünnep, amely reggel hatkor fejeződött be a szomszédnál. Később elnevezte operettországnak. Az operettszínpad azonban hirtelen összedőlt, és jelenleg egy nagy tragédia uralja az országot. Jó visszamenni oda, de nem tovább, mint egy hónapra. A mai Argentína már messze van attól az országtól, amely egykor volt. Ott haltak meg a szüleim, él még ott egy lánytestvérem, de a családom Kanadában folytatódik az unokámmal.

A regénybeli Pedro emigráns, akinek az életében különös hangsúlyt kapnak szülei magyar emlékei. Több alkalommal magyar szólások jutnak eszébe, pl. Úgy még sosem volt, hogy valahogy ne lett volna. Miért érezte a „magyar szál" kiemelését ennyire fontosnak?

– Jó megfigyelés, én észre se vettem. Valószínűleg természetesnek találtam. Argentínában nem így írtam volna meg, de ma már boldogan elfogadom a különböző múltjaimat. Szomorúan gazdagítanak. Egyébként az emigránsok, és pláne én, aki kétszer emigrált, egy kicsit szellemek ebben a világban, vagy holdkórosok. A különbség nem nagy.

Ottawa–Dunaszerdahely, 2005 augusztusa

FIGYELMÜKBE AJÁNLJUK

Lacza Tihamér
Az ókor emlékezete
A sziklarajzoktól az ábécéig
Lilium Aurum
Kötve, 218 old.,
21,5x30,4 cm
bolti ár: 380 Sk
kedvezménnyel: 340 Sk

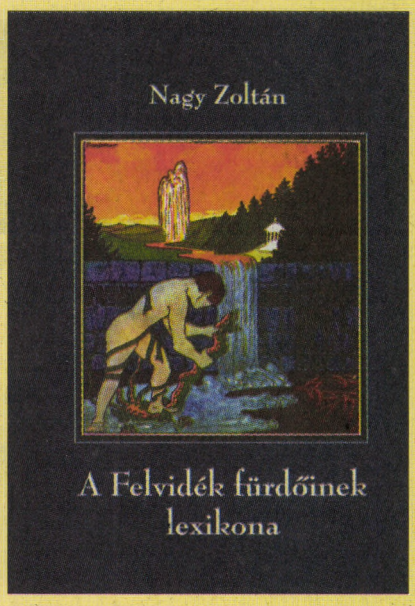

Nagy Zoltán
A Felvidék fürdőinek lexikona
KT Könyv- és Lapkiadó
Kötve, 160 old.,
15,7x21,5 cm
bolti ár: 260 Sk

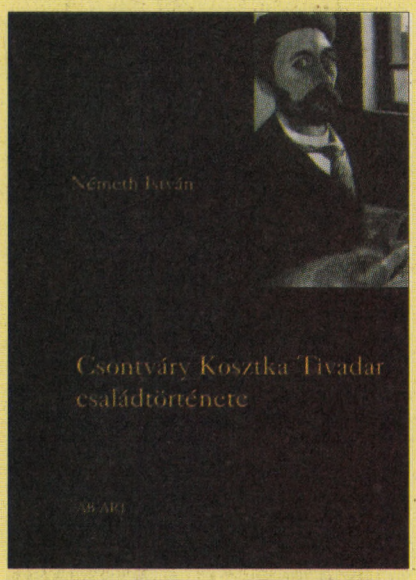

Németh István
Csontváry Kosztka Tivadar családtörténete
AB-ART
Fűzve, 168 old.,
15x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 190 Sk

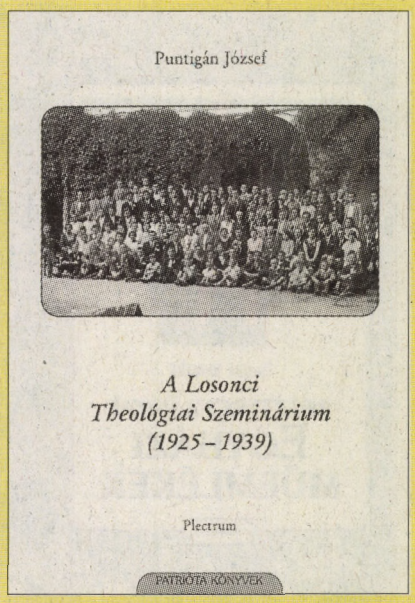

Puntigán József
A Losonci Theológiai Szeminárium (1925—1939)
Plectrum
Fűzve, 186 old.,
14,5x21 cm
bolti ár: 300 Sk
kedvezménnyel: 250 Sk

Mozaikdarabok a reményvesztett jelenről

Az összehasonlításra épülő szövegekben a megszépítő emlékek fátylán át a múlt jobbnak, értékesebbnek látszik a jelennél

Szászi Zoltán lírai jegyzetei az epika és líra határán táncoló, a publicisztika stigmáit magukon viselő szövegek. Műfajilag besorolhatatlanok, ám ez nem hibájuk vagy gyengeségük. Egy-egy szövegforgács éppen azáltal akar szabad és korláttalan lenni, hogy nem alkalmazkodik műfaji követelményekhez. (Eredendően nem önálló könyvnek készültek ezek a szövegek, hanem az *Új Szó* hasábjain láttak napvilágot az egyik legkötetlenebb publicisztikai műfaj termékeiként.)

Epikára jellemző köntösben, ám lényegileg lírai módon jelennek meg a szerző gondolatai, nézetei ezekben a szövegekben. A magány, a nyomor, a csodaváró reménytelenség és kiúttalanság, a jelen keserűsége a forgácsok magja. A múlt és jelen összehasonlítására épülő szövegekben a megszépítő emlékek fátylán át a múlt jobbnak, értékesebbnek látszik a jelennél. A jelen fekete, a jelen visszás. Koldusgyerekek csapnak le az ételmaradékra, önző részegek isszák el a kosztpénzt, magukra hagyott öregek viaskodnak a szomorúsággal és a csenddel. Még a természet sem úgy viselkedik, ahogy elvárnánk, oktalan meleggel ver meg ősz végén, kemény fagyokkal húsvét táján. A forgácsok Gömörországában minden kibillent a megszokott rendből, minden rosszabbá vált az elviselhetőnél.

A legtöbb szövegben a szerző ábrázol, láttat, de nem kommentál. Az olvasói együttérzést vagy felháborodást az ábrázolás látószöge váltja ki. Leggyakrabban az átélt beszéd az alkalmazott írói technika, de első személyű monológokkal is találkozhatunk. A stilisztika is a látószöghöz alkalmazkodik, az elbeszélő jelleme szerint adódnak a szlenges vagy tájnyelvi megfogalmazások.

Érzelmileg a legerősebb hatást az öregekről szóló írások váltják ki, ezt követik a döbbenet ranglétráján a lecsúszott rétegekből származó gyerekekről szóló szövegek. Az egyes részek nem túl szerencsés elrendezése azonban gyengíti az összhatást. A hasonló témájú és érzelmiségű szövegek egymásutánisága ugyanis monotóniához, hangulati ismétlődéshez vezet.

A mikrokompozíció épp annyira következetlen, mint a makrokompozíció. Egy-egy forgácson belül is ismétli magát a szerző, gyakran két téma vagy két elbeszélő nézőpontja között ugrál vagy körbe-körbe jár. Időnként mondattani gondok is akadnak, a fő mondatrészek egyeztetése, indokolatlan igeidőváltás, írásjelek hiánya is a kötet szépséghibái közé tartozik. (Ezeket a következetlenségeket egy jó szerkesztő kiiktatta volna a kéziratból.)

A műnek azonban több az erénye, mint a hibája. Tagadhatatlan, hogy a szerző nyitott szemmel jár a világban, hogy érzékenyen érintik őt a szociális problémák, és jó empátiával rendelkezik. Tagadhatatlan, hogy a szerző otthon van a lírában, és ezt az adottságot több-kevesebb sikerrel ötvözi az epikával a publicisztika berkeiben. Aki a jelen apró-cseprő bajaira és nagy gondjaira kíváncsi, teljes kórképet talál ebben a kötetben. Csak reményt és kiutat ne várjon tőle. Mert Szászi ábrázol, ráébreszt, elszomorodik vagy kifakad, együtt érez és megsajnál, de megoldással nem szolgál. Azt találja meg mindenki egyedül. Az ő felelőssége csupán a közíróé: felnyitni a szemeket, hogy ne csak nézzünk, lássunk is.

Kozsár Zsuzsanna

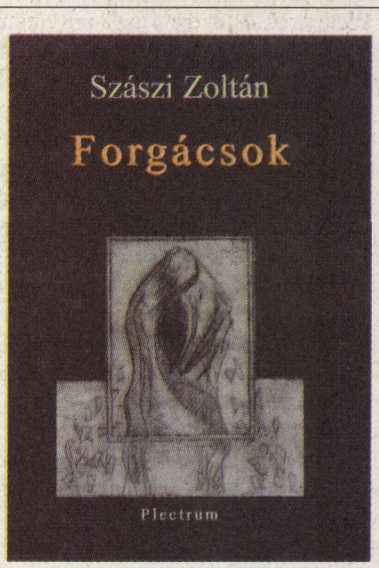

Szászi Zoltán
Forgácsok
Plectrum
Kötve, 128 old.,
14,8x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 178 Sk

Kozsár Zsuzsanna (1970)
író, szakíró
Kassa

Szászi Zoltán (1964)
költő, újságíró
Rimaszombat

Arc poéta ars poétikája

Szakmai gyakorlaton valahol Nógrádban – jegyzetsorok Mizser Attila verseiről

Szászi Zoltán (1964)
költő, újságíró
Rimaszombat

Mizser Attila (1975)
költő, író
Fülek

Mizser Attila
Szakmai gyakorlat külföldön
Kalligram
Fűzve, 64 old.,
14x17 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Mizser vagyok – mit érdekelne engem a Mizser maga? – játszhatnék el a kérdéssel (Költő vagyok – mit érdekelne / engem a költészet maga? József Attila: *Ars poetica.)* mint olvasója a mizseri költészetnek. Elidegenítés – magamnak magamtól való teljes elvonatkoztatására tett kísérlet – elvonatkoztatás, és a végén feloldás nélküli súlyos szavak, mondhatni, szakítástörténet, mondhatni, mélyönanalízis, boncolás, végleges kibontása és megmutatása a legmélyebb bugyroknak. Micsoda súlyos rendszer ez?

Közben kikacsintás, angolos humor és sportkommentátorokat megszégyenítő szóhasználat, filozófia, önemésztés, háború és béke, viharok és mély csendek, állandó úton levés érzésének vetítése, állandó otthontalanság és bizonytalanság tudatos megélésének sugárzása. Absztrakt, szürrealista film reneszánsz képi világgal, tudom, ilyet anakronizmus leírni, de mégis, ez van! A forma kötött, ám a szonett formájú amforákban hol édes bor van, hol ecet, hol méreg, hol vér, hol nyirkos csókja a halálnak; ismeretlen ízek ezek vagy mégis ismerősek? Valami érdesen és nem édesen ringató ritmus hullámzik végig, nem tudni már, a költő játszik-e a rímmel, vagy fordítva? Olykor azt sem tudom már, ki kit ír itt meg, mert ha csupán egy személyes és szemérmes önvallomásnak minősítenénk ezt a kötetet, akkor irdatlan butaságot követnénk el, ugyanis sokkal szerteágazóbb érzelmi és értelmi folyamatok lenyomata ez a könyv. A XX. század vége, az új évezred kezdete, ebben pedig benne minden csiszolópapírszerűen és állandóan lelket kaparó szomorúság, egy költő igazi és önmagát feltáró szomorúsága.

Lappangás, Labirintus, Sorhossz – e három ciklusba beleépített egységes versanyag igen súlyos érvényű, mondhatni, a végletekig kidekázott állapotjelentése egy férfikorba lépett s máris megcsalatott, megcsalatkoztatott, igen érzékeny receptorokkal a világot figyelő költészetnek. Kisfiús kiszólások, a rút, lelketlen, szocialista múlt törvényszerűen még ebbe a költői alakulásba is képes volt belefúrni néhány soha többé ki nem húzható tüskét. A szerelem virágzása és romlása micsoda hőfokon képes égetni kívül s belül, s mint ki riad vagy futna egy jó szóra, olyanná varázsolja a verset s általa költőt és olvasót.

A magából való kiírás módszerével próbál valamit lefejteni nehéz és lelkét még védtelenebbé tevő páncélzatából, a fanyar humorból és iróniából Mizser. Már őszinte és már azt is tudja, ezt az őszinteségét ki lehet, s mint a versek mutatják, ki is használták már. Hontalan és otthontalan, mint Bulgakov Hontalanja, találkozik a Mesterrel, és beledugja mutatóujját a sebbe, ettől még jobban kételkedik s még jobban hinni kezd. Paradoxonok ívén, rejtjelek és speciális érzelmi morzeábécével üzen, figyeli önmagát, reakcióit.

Mizser vagyok, mit érdekel engem a Mizser maga – aposztrofálva a József Attila-féle kérdést a költészetről: valami igen fényes felületű gyémántot próbál magának csiszolni a világból, hogy végre is azzal majd önmagát írja, karcolja fel az égre. Úgy ír, mintha minden pillanata az utolsó lenne, s mintha minden pillanata egy új élet indulását karózná ki a végtelenben. A versekbeli szóhasználat egy modern magyar nyelv. Nem a kétszáz szót használó, metrón egymásra ugató üresfejű tinédzserek világa ez, hanem ezernyi rejtjelezéssel megtoldott mükénéi labirintus, ahol egyszerre Minótauroszt és az őt legyőzni kívánó ifjú Thészeusz meg maga Aridané fonala ő egymaga.

Van ebben a költészetben valami egészséges provokatív felütés. Kontúrjai tiszták, a kontúrok közt azonban szándékosan elmosott alakok és színek vannak. Minden alakban egy kicsit maga a vers írója is benne, még láthatóan, de éppen csak felismerhetően. Vágások sora, mint egy versklipekből összevágott film, zenék és csendek, vihar és nyugalmas éj egyformán hangsúlyos szerepben.

Kicsoda hát ez a költő? Milyen ez a kötet? Jó költő, jó kötet – de ez így szimpla kávé a miskolci állomás büféjében, s nem jellemzésként használható információ. Kibonthatatlan és megmagyarázhatatlan mélységek felett egy szál verssoron egyensúlyozik át Mizser, mutatja: nem fél, és el is hiszem neki. Ettől ilyen különleges! Másik oldalról nézve már a mélység látványától kisfiúvá váló, a sötétségtől, az egyedülléttől könnymaszatossá váló gyermeki tisztaság, majd egy másik versben máris megint kamaszos-káromkodós dühű megváltói posztok keresése. Mindez, mint egy örvény, belecsavarintva a szonettformába, a kiszóló, magát megtagadó remete hangján, hogy aztán végtelen lírai finomságokból katedrálist építve egyszerű szavakkal valljon magáról: ember vagyok, ismerjetek meg! Mizser vagyok, mit érdekel engem a Mizser maga?!

Szászi Zoltán

Menekülés innen ide

(Persze Casanova is tudott valamit. Olyan ronda képpel megannyi nőt! Majdnem, mint Zápner)

Kezdetben azt hittem, Guy Ritchie új filmet forgat. Persze, ebben semmi különös, ha füstölögsz és ravasz vagy, akár egy jókora blöff is lehet, ami addig kellemes, míg meg is nézem, mert a fagyisnál van banán, amit én benyalok bárhol, bármikor. Mint a könyv, amit bárhogy. Mint Mizser.

Sőt a csokit is bírom. Nem tehetek róla, édességpárti vagyok. Jöhet bármi, csak dúsítsa a koleszterinemet. Akár a vér, a gyomor torzszülöttje. Ezt mondjuk nem bírom, de ha jön, most mit csináljak? Ucsásztokék úgysem segítenek. Ha meg igen, akkor minek.

Ati, Ati, hiába mondod, ez a lokál akkor is benned van. Meg a patrióta. Miskolc, Tarján ide, oda, de a szülőhely, az igen. Az ott van. A történelme, a jósága, a szennye. A Kertész utca, ahonnan oké, tán jobb a kilátás, mint tőlünk. (Bár ez egyáltalán nem tuti!) Az biztos csak, hogy ötödik emelet. Az erkélyen Szőcs kedvenc piáját is elfogyaszthatnánk. Miközben Zsófi tán megfogja a kezét. A kezed. Aminek én meg a többiek, vazze, nem akárhogy drukkolnánk, szurkolnék.

Na ne mondd, ez a Beckham nem is jó focista. Bírnám őt, mert szimpi ez az angolszász futból (legalább ezt ne vegyük el tőlük!), bár a Csank se semmi (mondjuk, egyhetes üdülés Jugoszláviában), de tizenegyest nem mernék vele rúgatni. Esetleg bekötött szemmel. Úgy még Owen is nagyobb sztár lehetne. Bár ő most már nem Real Madrid. De azért ő is szöktet.

Zsúfolt terület. Felvidéki regényirodalom. Most ezt hogy tanítsam? Mit mondjak nekik? Hab nélkül Staroprameň, szakmai gyakorlat után zsúfolt területen meglepi? Naplóság? Eredetiség? Szemen köpés?

Nekem Zápner a kedvenc figurám. Tudod, a nőfektető, a mindenen túlfutó, befutott sprintharcos, bármilyen szadista, gerinctelen, hazug is. Meg pernahajder, szatír és görény. Rossz az ízlésem? Meglehet. Engem mégis jobban vonzanak ezek az alakok. A bőr, mi megmásíthatatlan. Ilyen és kész. Sima. És nem Kék Róka. Arról lemaradtam.

Hű, jócskán bejön ez a Zsófi. (Mint ahogy minden nőnemű földlakó!) Elképzelem, felszáll a buszra, észvesztően dülled a szem, Szőcs barátunk meg áldja a szerencséjét. Alapigazság: mindig a csajok döntenek. Először. Aztán meg Zápner. Úgy, ahogy szokás. Vény szerint. Hormon szerint.

„Azt akartad, hogy a részed legyek?" Igen, nem kell még egyszer kimondanod. Hogyne akarnám. Patakban, folyóban, óceánban. Síneken, zakatolás előtt, vagonok után. A lényeg: veszélyes legyen. Adrenalin emelkedjen. Ömöljön bennem szét, vigye az ereket hullámvasútra. Rázza fel végre az életet!

És a magány. Az a sikátoros egyedüllét. Önmagunkba merülés. Kihúz a vár alatti playback. Ami most épp „telel fiatal". A szerelemittas roma fickó. Itt nálunk, azzal a már-már megsajnált romantikus Győzővel. Hát igen, ettől én is plafont fognék. „Az arcom gyöngyözik".

Ez a Mozart valamit tudott. Jó volt a füle, hallhatott Casanováról. (Persze Casanova is tudott valamit. Olyan ronda képpel megannyi nőt! Majdnem, mint Zápner.) Szóval Mozart. Színvonal. Hullámzik a test, szőrszálmagasodás, hideglelés. Bűnügy, hisz szöktetés.

A vihar, ami mindent elönt. Semmi nincs ellene. Vákuumtér. Maradék fedél.

Nem kell Ariel. Tiszta mosás. Épp annyi, amennyi kell.

Mizser Attila: Szöktetés egy zsúfolt területre.

Mondom: *annyi, amennyi kell.*

Vankó Attila

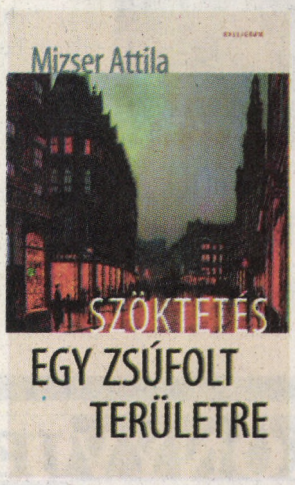

Mizser Attila
Szöktetés egy zsúfolt területre
Kalligram
Kötve, 136 old.,
11x18,5 cm
bolti ár: 190 Sk
kedvezménnyel: 170 Sk

Vankó Attila (1973)
tanár, költő
Fülek

Mizser Attila (1975)
költő, író
Fülek

A bemutatott könyvek a megjelölt kedvezményes árukon megrendelhetők.
1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (65 Sk).
Könyvtárak és iskolák, figyelem!
1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

Szerző(k) és cím(ek):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve:

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám:

Telefon:

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D
P. O. Box 223 810 00
Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

NYERTESEINK

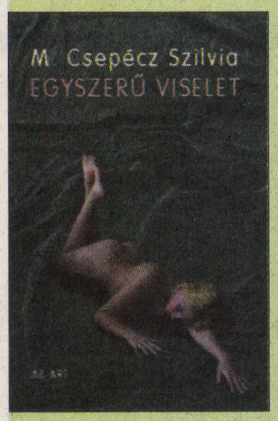

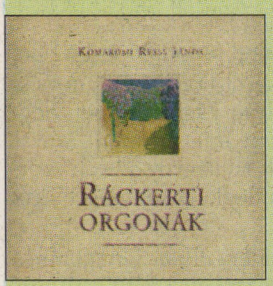

Augusztusi mellékletünk rejtvénye a vártnál is többeknek tetszett, s negyvenkét helyes megfejtője volt. Közülük sorsoltuk ki azt az öt szerencsés olvasónkat, akik az ígért regényeket nyerik.

Íme, a nyeremények és a szerencsések listája: **Bohony Irénnek** Egyházgellére küldjük az Egyszerű viselet c. M. Csepécz Szilvia-könyvet (az AB-ART ajándéka), **Dulai Lajosnak** Korompára a Harminchárom apokrif c. Kozsár Zsuzsanna-könyvet (a Nap Kiadó ajándéka), **Kiss Évának** Galántára a Köztes hazában c. Kmeczkó Mihály-kötetet, (a Lilium Aurum ajándéka), **Riczo Gyuláné**nak Csicserre a Ráckerti orgonák c. Komáromi Ressl János-kötetet (a Nap Kiadó ajándéka), **Trnovszky Andreának** Csúzra a Szöktetés egy zsúfolt területre c. Mizser Attila-kötetet (a Kálligram ajándéka).

További öt versenyzőnknek vigaszdíjat visz a posta: **Banka Mónikának** Dunaszerdahelyre Kövesdi Károly gyermekverseit (Fókakönyv, a Méry Ratio ajándéka), **Ganzer Ildikónak** Komáromba Kulcsár Ferenc verseit (Bálám szamara, a Lilium Aurum ajándéka), **Nagy Zoltánnak** Ifjúságfalvára Cs. Liszka Györgyi könyvét (Lilla naplója, a Nap Kiadó ajándéka), **Szabó Máriának** Gútára Bödök Zsigmond könyvét (Magyar feltalálók a távközlés történetében, a Nap Kiadó ajándéka), **Urbán Bélának** Nagydarócra Bugár Béla könyvét (Olyan országban élek..., a Kalligram ajándéka).

A nyerteseknek gratulálunk, jó olvasást kívánva. A többi megfejtőnket pedig további versenyzésre biztatjuk: szeptemberi megfejtőink között is sok könyvet sorsolunk ki. S ne feledjék: van egy főnyereményünk, egy értékes CD-rom is!

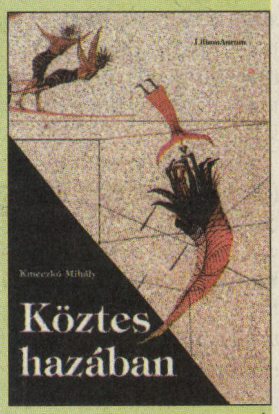

KÖNYVJELZŐ
Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer
Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor
DTP: Toronyi Péter

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30,814 64 Bratislava 1
Villámposta: konyvjelzo@poetic.com
www.ujszo.com
A Könyvjelző legközelebb **október 20-án**, csütörtökön jelenik meg.